

AVOCATUL POPORULUI

*Domeniul privind
prevenirea torturii – MNP*

Aprob
Avocatul Poporului

Renate Weber

Raport

privind vizita desfășurată la Penitenciarul Botoșani, județul Botoșani

Raportul este structurat pe trei capitole, după cum urmează:

- 1. Cadrul general și organizarea activității de monitorizare**
- 2. Constatările rezultate din activitatea de monitorizare**
- 3. Recomandări**

Bacău – 2021

1. Cadrul general și organizarea vizitei

Prin Legea nr. 109/2009, România a ratificat Protocolul opțional (denumit în continuare OPCAT), adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

Domeniul privind prevenirea torturii în locurile de detenție din cadrul instituției Avocatul Poporului îndeplinește atribuțiile de Mecanism Național de Prevenire a torturii (MNP), conform prevederilor OPCAT, monitorizând în mod regulat tratamentul aplicat persoanelor private de libertate. În acest sens, MNP poate vizita, anunțat sau inopinat, locurile în care persoanele sunt private de libertate, în sensul art. 4 din OPCAT.

Având în vedere situația excepțională cu care s-a confruntat România în contextul pandemiei de coronavirus, a fost necesară aplicarea unor măsuri ferme pentru combaterea răspândirii COVID-19, iar MNP, ca entitate implicată în monitorizarea condițiilor de viață și a tratamentului aplicat persoanelor aflate în locuri de detenție, a urmărit permanent respectarea prevederilor legale și a standardelor naționale și internaționale în materia respectării drepturilor fundamentale, precum și interzicerea torturii și a altor rele tratamente.

În temeiul OPCAT, precum și a art. 4, art. 16 alin. (1), art. 35 lit. a) și art. 39 alin. (3) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, coroborate cu dispozițiile Ordinului Avocatului Poporului nr. 134/2019 privind aprobarea împuternicirilor și ordinelor de deplasare în scopul realizării anchetelor și vizitelor, în data de 23.06.2021, a fost efectuată o vizită la Penitenciarul Botoșani, județul Botoșani, având ca obiective consolidarea protecției persoanelor aflate în locuri de detenție împotriva torturii și a pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante, precum și verificarea altor aspecte cu relevanță pentru activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii în locurile de detenție, care pot apărea în timpul vizitei.

Echipa de vizitare a fost formată din: [REDACTAT] (jurist) și [REDACTAT] [REDACTAT] (medic), consilieri ai Centrului Zonal Bacău al instituției Avocatul Poporului, precum și [REDACTAT] reprezentant al organizației neguvernamentale Asociația Institutul pentru Parteneriat Social Bucovina.

2. Constatările rezultate din vizita efectuată.

Penitenciarul Botoșani este instituție publică, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Justiției și face parte din instituțiile publice de apărare, ordine publică și siguranța națională ale statului.

În conformitate cu Decizia Directorului General al A.N.P. nr. 360/2020 privind profilarea locurilor de deținere din subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor, Penitenciarul Botoșani custodiază persoane private de libertate condamnate, care execută pedeapsa privativă de libertate în regim semideschis, precum și persoane condamnate clasificate în regimul deschis, care prestează activități lucrative, atât în interesul locului de deținere, cât și în regim de prestări servicii, în exteriorul penitenciarului, fără supraveghere.

În cadrul Penitenciarului Botoșani funcționau cinci secții de deținere, dispuse în două pavilioane. Alte două pavilioane erau dezafectate în vederea construirii a două corpuri noi de clădire, dintre care una era finanțată de la bugetul de stat, iar cea de-a doua finanțată prin Mecanismul Financiar Norvegian, în cadrul Proiectului ”Correctional”.

La data efectuării vizitei, **în Penitenciarul Botoșani erau custodiate 611 persoane private de libertate, de sex masculin (din care 6 tineri), la o capacitate legală de 478 locuri, ceea ce reprezenta un procent de ocupare de aproximativ 130% din capacitatea legală. Cu privire la coeficientul de supraaglomerare înregistrat pe secțiile de deținere, la data efectuării vizitei, menționăm că doar în cadrul secției E3 nu fusese depășită capacitatea (93%), situația în celelalte secții fiind următoarea: Secția E1 – 141% indice de supraaglomerare, Secția E2 – 137% indice de supraaglomerare, Secția E4 – 141% indice de supraaglomerare, Secția E5 – 155% indice de supraaglomerare.**

Având în vedere că în Penitenciarul Botoșani existau secții de deținere în care supraaglomerarea era evidentă, membrii echipei de vizitare consideră că este imperios necesar să se efectueze demersurile legale pentru gestionarea supraaglomerării din aceste secții de deținere, motivat de faptul că aceasta este sursa unor probleme grave în domeniul tratamentului, sănătății, securității și reabilitării.

Conducerea penitenciarului era asigurată de către un director și trei directori adjuncți (director adjunct siguranța deținerii și regim penitenciar, director adjunct educație și asistență psihosocială și director adjunct economico-administrativ). Activitatea Penitenciarului Botoșani era asigurată de un număr de 315 angajați ai Administrației Naționale a Penitenciarelor, însă **în statul de funcții au fost identificate posturi vacante, cele mai numeroase înregistrându-se la sectorul siguranța deținerii și regim penitenciar, la domeniul medical, la compartimentul educație și asistență psihosocială.** Conform informațiilor primite de la personalul Penitenciarului Botoșani, la finalul anului 2020 au fost organizate concursuri de ocupare a unor posturi din sursă externă și internă, iar în anul 2021 se afla în desfășurare procedura de concurs pentru următoarele posturi: 26 posturi vacante de execuție (agent) în cadrul sectorului siguranța deținerii și regim penitenciar, 2 posturi medic, 1 post asistent medical generalist. În urma concursurilor desfășurate până la data efectuării vizitei, au fost efectuate încadrări la sectorul siguranța deținerii și regim penitenciar, fiind înregistrate în continuare posturi vacante. **Având în vedere acest aspect, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se ia măsurile legale pentru angajarea personalului din sectorul operativ, medical și psihosocial, necesar desfășurării activităților din Penitenciarul Botoșani.**

De asemenea, având în vedere că unele posturi vacante urmau să fie ocupate din sursă externă, **membrii echipei de vizitare subliniază importanța instruirii adecvate a personalului nou angajat, cât și a formării continue a personalului existent, pentru a dezvolta competențe necesare în desfășurarea activităților specifice mediului carceral și îmbunătățirea calității activității din unitate (dezamorsarea situațiilor posibil violente, utilizarea măsurilor de control, aplicarea unor proceduri interne etc.)**

Sectorul de deținere al penitenciarului cuprindea două pavilioane, fiind organizat pe cinci secții de deținere, după cum urmează:

În pavilionul A erau dispuse secțiile I, II și III, care custodiau 363 persoane private de libertate condamnate, clasificate în regim semideschis, tineri, precum și arestați preventiv, aflați în curs de judecată, cu dosare pe rolul instanțelor din județele Botoșani și Suceava. Secțiile cuprindeau camere de deținere, club. Din discuțiile purtate cu tinerii și arestații preventiv cazați în secția III a reieșit faptul că aceștia erau mulțumiți de activitățile sportive la care participau (tenis de masă) la club, însă **nu cunoșteau prevederile regulamentului interior, iar în cameră nu era prezentă nicio mapă cu documente referitoare la regulile interne.** Având în vedere aceste aspecte, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se efectueze demersuri pentru dotarea camerelor unde sunt cazați tineri și arestați preventiv cu mape cu documente referitoare la regulile interne, prezentarea procedurilor interne în mod repetat în cadrul programelor educative, precum și analizarea posibilității de amenajare a unor săli de sport în cadrul penitenciarului.**

În cadrul secțiilor I și II, **membrii echipelor de vizitare au observat supraaglomerarea din camere, acestea fiind întunecoase și dotate doar cu mobilierul strict necesar (paturi, comodă cu televizor, masă cu scaun), astfel încât persoanele private de libertate nu aveau loc pentru servirea mesei și pentru depozitarea bunurilor și a obiectelor personale, acestea fiind ținute în plase, pe jos sau pe pat.** Având în vedere acest aspect, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se facă demersuri pentru gestionarea supraaglomerării și pentru respectarea normelor legale referitoare la amenajarea și dotarea camerelor destinate cazării persoanelor private cu elementele de mobilier necesare servirii mesei și depozitării bunurilor și obiectelor personale, precum și pentru asigurarea iluminatului corespunzător.**

În pavilionul B erau secțiile IV și V, care custodiau persoane private de libertate condamnate, clasificate în regim semideschis, precum și în regim deschis, care prestau activități lucrative. Aceste secții erau unele dintre cele mai aglomerate, membrii echipei de vizitare observând că **în camerele de deținere mobilierul era cel strict necesar, astfel că lipseau spațiile pentru depozitarea bunurilor personale (mobilier și frigidere).** Mai mult, **în majoritatea camerelor din aceste secții au fost observate prezența paturilor dispuse pe trei nivele, fapt care influența negativ starea de igienă din camere, precum și starea psihică a persoanelor private de libertate.** De asemenea, deși instalațiile de la grupul sanitar erau funcționale, **starea de igienă de la unele băi era necorespunzătoare, fiind prezent mucegai pe pereți și un miros neplăcut.** Având în vedere acest aspect, **membrii echipei de vizitare consideră că este necesar să se efectueze demersuri pentru gestionarea supraaglomerării, eliminarea celui de-al treilea nivel de paturi din camerele de detenție, dotarea camerelor cu spații pentru depozitarea bunurilor personale (mobilier și frigidere), asigurarea igienei în camere și în grupurile sanitare prin distribuirea articolelor necesare pentru curățenie și igienă individuală și colectivă, precum și prin consilierea persoanelor private de libertate în acest sens.**

Pe parcursul vizitării camerelor de deținere s-au observat atât camere reabilite, în care starea de igienă era corespunzătoare, cât și **camere unde era mizerie, mucegai și miros neplăcut.**

Având în vedere aceste aspecte, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se facă demersuri pentru respectarea normelor legale referitoare la amenajarea și dotarea camerelor destinate cazării persoanelor private de libertate cu elementele de mobilier necesare servirii mesei, precum și depozitării bunurilor și obiectelor personale.** Totodată, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se facă demersuri pentru reabilitarea tuturor camerelor și grupurilor sanitare, astfel încât acestea să asigure condiții de cazare corespunzătoare, conform normelor legale referitoare la condițiile de cazare a persoanelor private de libertate.**

Penitenciarul Botoșani dispunea și de următoarele facilități administrative: spațiu popotă cadre; atelier de producție bugetară; magazie de alimente; magazii; parc auto; spații birouri – Pavilion Administrativ; pavilion acordare drept la vizită și pachet, bloc alimentar; frizerie, curți de plimbare.

Referitor la **curțile de plimbare**, majoritatea persoanelor private de libertate au precizat că acestea **nu erau în măsură să asigure exercitarea dreptului la plimbare, motivat de faptul că nu aveau nicio dotare pentru petrecerea timpului (mese, scaune, bănci, aparate sau dotări pentru efectuarea unor exerciții fizice, grup sanitar și sursă de apă potabilă), precum și faptul că nu erau acoperite decât într-o foarte mică măsură, iar pavimentul era spart, neîntreținut, astfel că pe timp ploios nu puteau fi folosite.** Membrii echipei de vizitare au vizitat o parte a curților de plimbare, toate aspectele prezentate anterior fiind observate de către aceștia. Având în vedere aceste aspecte, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se efectueze demersuri pentru dotarea curților de plimbare, astfel încât să se asigure în mod corespunzător dreptul la plimbare zilnică al tuturor persoanelor private de libertate din Penitenciarul Botoșani, chiar și în condiții meteo nefavorabile (acoperirea, betonarea și dotarea lor cu mobilier, grup sanitar și sursă de apă potabilă).**

Penitenciarul era racordat la sistemul centralizat de distribuție a apei și la canalizare. Apa caldă era distribuită zilnic după un program adus la cunoștința persoanelor private de libertate. Energia electrică era distribuită din sistemul centralizat, iar noaptea funcționa doar iluminatul de veghe. Produsele de igienă erau distribuite lunar, iar dezinsecția și dezinfecția se făceau periodic sau la cerere de către firme cu care erau încheiate contracte de prestări servicii. Conform informațiilor furnizate de către personalul penitenciarului, s-au efectuat acțiuni de dezinsecție și deratizare, conform O.M.S. nr. 119/2014 și planurilor la nivel de penitenciar (dezinsecție trimestrial, deratizare semestrial), **prezența insectelor în camere fiind direct legată de starea de igienă individuală și/sau colectivă pe care deținuții o păstrează în camerele de deținere.** Referitor la igiena din camerele de detenție, dezinfecția se efectua zilnic, folosindu-se cloramină în concentrație de 20g%, iar pentru dezinsecție s-a folosit K*OTHRINE, suspensie concentrată, conform specificațiilor recomandate de producător și în funcție de necesități. **Având în vedere acest aspect, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se continue acțiunile de dezinsecție, dezinfecție și deratizare, ori de câte ori este nevoie, precum și activitățile de consiliere a persoanelor private de libertate cu privire la obligația conținută la art. 81, litera**

d) din Legea nr. 254/2013, care prevede că deținuții au obligația ”să respecte regulile de igienă individuală și colectivă în camera de deținere și în alte spații comune.”

Referitor la fondurile alocate pentru desfășurarea în bune condiții a activităților din Penitenciarul Botoșani, acestea au fost apreciate de conducerea penitenciarului ca fiind suficiente, astfel că în perioada 2020-2021 au fost achiziționate materiale de protecție și dezinfectanți pentru persoanele private de libertate și pentru salariați. De asemenea, în anul 2020, au fost efectuate la 83 de camere de deținere din pavilionul A și la 37 de camere din pavilionul B lucrări de reparații curente, igienizare, întreținere traseu termic și instalații electrice, reparații tencuială și zugrăveli interioare, întreținere tâmplărie PVC etc. Mai mult, astfel de lucrări au fost efectuate și la magazie, stație hidrofor, pavilion centrală termică și bloc alimentar, pavilion rezervor de apă.

În anul 2021, până la efectuarea vizitei fuseseră realizate lucrări de reparații curente la 50 de camere de deținere din pavilionul A și la 18 camere de deținere din pavilionul B. Potrivit planului anual de propuneri de reparații curente și întreținere, unde sunt stabilite două igienizări anuale pentru toate camerele de deținere, până la data efectuării vizitei fusese realizată o igienizare completă a tuturor camerelor de deținere, fiind zugrăvite integral cu var lavabil 118 camere. Premergător lucrărilor de igienizare au fost curățați pereții, tavanul, cambuza și grupul sanitar din spațiile de deținere. Au fost realizate reparații la instalațiile sanitare și la instalațiile electrice, în mod planificat și ori de câte ori au apărut avarii.

Începând cu luna septembrie 2021 era planificată cea de-a doua igienizare pentru toate camerele de deținere, remedierea tuturor avariilor apărute pe parcurs și soluționarea deficiențelor menționate în analizele lunare întocmite de către șefii de secție, cu privire la rapoartele de solicitări ale persoanelor private de libertate.

De asemenea, urmau a fi realizate lucrări de igienizare prin zugrăvire cu var lavabil a spațiilor de depozitare și a spațiilor unde își desfășoară activitatea persoanele private de libertate desemnate la activități în cadrul pavilionului magazie E.T.G., iar la blocul alimentar și centrala termică se vor efectua reparații curente și întreținere instalații sanitare, precum și lucrări de reparații tencuiei și recondiționare a fațadei.

Referitor la situația disciplinară în rândul persoanelor private de libertate, în anul 2021 (perioada ianuarie-mai) au fost întocmite 116 rapoarte de incident, 100 dosare de cercetare disciplinară, au fost aplicate 69 de sancțiuni disciplinare (avertisment: 8; suspendarea dreptului de a participa la activități culturale, artistice și sportive pe o perioadă de cel mult o lună: 8; suspendarea dreptului de a participa la activități lucrative: 1; suspendarea dreptului de a primi și cumpăra bunuri: 22; suspendarea dreptului de a primi vizite: 21; izolare: 9). Totodată, din 66 de contestații, judecătorul de supraveghere a privării de libertate a respins 26, a admis 13 și a admis în parte 17, iar un număr de 10 contestații erau încă în curs de soluționare.

Având în vedere că în aproximativ aceeași perioadă din anul 2020 au fost întocmite 200 rapoarte de incident, 185 dosare de cercetare disciplinară și au fost aplicate 151 de sancțiuni disciplinare, se poate observa o scădere a numărului de rapoarte de incident întocmite, precum și a numărului de sancțiuni disciplinare aplicate.

Din verificările efectuate de echipa de vizită s-a constatat că era respectată procedura constatării abaterilor disciplinare. Astfel, incidentele de pe secțiile de deținere erau raportate de către personalul de pază șefilor de secție, care declanșau procedura disciplinară prin înaintarea raportului de incident comisiei de disciplină; se efectuau cercetările prealabile privind fapta, se aduceau la cunoștință motivele declanșării procedurii disciplinare persoanei condamnate. În termen de 24 de ore de la înregistrare, rapoartele de incident erau înaintate comisiei de disciplină, care stabilea un termen pentru întrunirea comisiei și efectuarea cercetării disciplinare. Comisia de disciplină informa persoana cu privire la acuzațiile care i se aduceau, analiza documentele de la dosar, audia persoana condamnată, după care se pronunța cu privire la faptă. Hotărârea comisiei de disciplină se comunica persoanei condamnate de îndată, sub semnătură, cu menționarea căii de atac existente și a termenului de exercitare a acesteia.

Din discuțiile purtate cu deținuții a reieșit că aceștia cunoșteau procedura disciplinară și dreptul de a contesta sancțiunile disciplinare primite, echipa de vizită putând constata că un procent de peste 50% din sancțiunile aplicate fuseseră contestate de către persoanele private de libertate.

Conform informațiilor primite de la persoanele private de libertate, sancțiunile au fost aplicate în urma efectuării cercetării disciplinare și a audierii deținuților.

Din examinarea situației de mai sus se remarcă **numărul mare de sancțiuni contestate și ponderea mare a sancțiunii constând în suspendarea dreptului de a primi vizite pentru o perioadă de 1 lună sau 2 luni, precum și a sancțiunii cu izolarea.** Pe cale de consecință, pentru abaterea disciplinară săvârșită deținuților li se suspendă, pe o perioadă de timp, legătura cu familia. Or, conform **Regulii nr. 43 (3) din Regulile Mandela adoptate de O.N.U., sancțiunile disciplinare sau măsurile restrictive nu presupun interzicerea contactelor cu familia.** Aplicarea sancțiunii disciplinare constând în suspendarea dreptului la vizită **afectează relația deținuților cu familiile, reducând șansele de incluziune postliberare a persoanelor private de libertate.**

Cât privește aplicarea proporționată a sancțiunii disciplinare în funcție de abaterea săvârșită, în cadrul interviurilor organizate cu persoanele private de libertate, acestea s-au plâns de ușurința prea mare cu care sunt întocmite rapoartele de incident, precum și de aplicarea sancțiunilor disciplinare de către Comisia disciplinară pentru încălcări ușoare ale regulilor de disciplină. **În privința abaterilor disciplinare ușoare, administrația penitenciarelor este încurajată să utilizeze, în măsura posibilă, prevenirea conflictelor, medierea sau orice alte mecanisme alternative de soluționare a litigiilor pentru a preveni încălcările disciplinare sau pentru a soluționa conflictele, astfel cum se recomandă în Regulile Mandela (Regula nr. 38).**

Referitor la situația disciplinară în rândul personalului, în cursul anului 2021, până la data efectuării vizitei, fusese aplicată o singură sancțiune (cu privire la o activitate care nu avea legătură cu persoanele private de libertate), în conformitate cu prevederile Legii nr. 146/2019 privind statutul polițiștilor de penitenciare.

Referitor la acordarea asistenței medicale, aceasta era asigurată de către un medic șef cu specializarea de medicină de familie, un asistent medical de farmacie, un asistent medical de igienă și șapte asistenți medicali generaliști, în activitate. Membrii echipei de vizitare au constatat faptul

că, din punct de vedere al numărului de medici, în anul 2021 a avut loc o reducere a numărului acestora, având în vedere faptul că la vizita din anul 2020 erau încadrați încă 2 medici: un medic de medicină generală și un medic stomatolog. Conducerea penitenciarului a furnizat informații și cu privire la funcțiile vacante, astfel la sectorul medical existau posturi vacante de medic primar, precum și 2 posturi de asistent medical și un registrator medical. **Având în vedere acest aspect, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se efectueze demersuri în vederea ocupării posturilor vacante de medic și asistenți medicali, în vederea îmbunătățirii asigurării asistenței medicale.**

Existau colaborări cu medicii psihiatri de la Laboratorul de Sănătate Mintală din Botoșani, care ofereau diverse servicii – consultații, evaluări, documentație medicală persoanelor private de libertate. Colaborarea se realiza în sistem de telemedicină (prin platforma SKYPE), prin care medicul psihiatru, având la dispoziție datele medicale ale pacientului, realiza consultații on-line, în urma cărora făcea recomandări și prescria tratamente de specialitate. În cazurile mai dificile, când era nevoie de prezența fizică, pacienții erau transportați la cabinetele acestor medici. **Având în vedere beneficiile utilizării acestui sistem, membrii echipei de vizitare consideră că este oportun să se continue folosirea sistemului de telemedicină, având în vedere atât situația epidemiologică, cât și faptul că acesta este un sistem modern care contribuie la eficientizarea acordării de servicii medicale.**

Din punct de vedere al structurii medicale, activitatea se desfășura într-un cabinet medical, prevăzut cu sală de tratamente. Exista și un cabinet stomatologic dotat cu un unit dentar, o infirmerie cu 2 camere, alte 2 camere de izolare respiratorie, 1 cameră de refuz de hrană, precum și un punct farmaceutic.

Echipa de vizitare s-a deplasat la nivelul infirmeriei, unde erau internate 11 persoane, dintre care unele aveau o patologie mai deosebită, astfel: un caz de nanism metatropic-sindrom Morquio și sechele TBC, persoana respectivă beneficiind de însoțitor pentru deplasare; un caz al unei persoane purtătoare cronică de sondă urinară, cu un neoplasm vezical operat în antecedente și cu o stenoză uretrală; o persoană cu o fractură proximală de tibie stângă vicios consolidată și care se deplasa cu ajutorul unei cârje; un caz cu tulburări de personalitate și crize comițiale majore, precum și un deținut în fotoliu rulant suferind de o polineuropatie de cauză neprecizată. Toate aceste persoane erau în proces de evaluare sau de continuare a tratamentelor prescrise de medicii specialiști, din discuțiile cu aceștia rezultând faptul că erau în general mulțumiți de condițiile acordării asistenței medicale. Cu toate acestea, **membrii echipei de vizitare au reținut supraaglomerarea din cadrul infirmeriei, lipsa mobilierului necesar pentru servirea mesei și pentru depozitarea bunurilor și obiectelor personale, precum și starea necorespunzătoare a majorității saltelelor, care erau murdare și deformate, astfel încât nu mai asigurau condițiile de igienă și pentru odihnă și relaxare.** Având în vedere aceste aspecte, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se efectueze demersuri pentru limitarea supraglomerării din camerele din cadrul infirmeriei, precum și pentru dotarea acestora cu mobilierul necesar (mese, scaune, rafturi, frigidere etc.) și corespunzător (saltele noi), conform dispozițiilor legale în domeniu.**

În cadrul penitenciarului erau la momentul vizitei un număr de 11 persoane cu grad de handicap, din care 3 cu gradul I, 6 cu gradul II și 2 persoane cu gradul III. Un număr de 2 deținuți, care prezentau amputație de coapsă și polineuropatie de origine neprecizată, se deplasau cu ajutorul unor fotolii rulante.

Consultațiile erau acordate persoanelor private de libertate în continuare pe baza programării efectuate pe fiecare secție de deținere, continuitatea serviciilor medicale fiind asigurată de către asistentele medicale, conform unui program de lucru de 12/24.

Cazurile care necesitau asistență medicală de specialitate se adresau fie Spitalului Județean Botoșani sau altor unități medicale, fie penitenciarelor-spital din rețeaua Administrației Naționale a Penitenciarelor. Astfel, din relatările medicului a rezultat că în anul 2021 au fost 106 cazuri de pacienți, care au fost internați în penitenciare-spital, astfel cazurile de afecțiuni psihice erau trimise la Penitenciarul-Spital Poarta Albă, cele cu tuberculoză pulmonară sau cu boli interne la Penitenciarul-Spital Târgu Ocna, cele chirurgicale fiind dirijate la Penitenciarul-Spital Rahova. Au existat în anul 2021 și 5 internări ale unor persoane la Spitalul Județean de Urgență din Botoșani la secțiile de cardiologie și O.R.L., unde au primit tratament de specialitate.

Registrul de leziuni traumatice și autoagresiune avea un număr de 56 de consemnări în anul 2021. Existau diverse situații de agresiuni între persoanele private de libertate, cât și cazuri de autoagresiune în urma cărora au rezultat echimoze, plăgi tăiate, traumatisme craniocerebrale etc. În urma studierii acestui registru, s-a constatat faptul că nu avea un format standardizat, dar fiecare caz de agresiune era înregistrat în mod distinct, existând informații despre: identitatea persoanei agresionate, despre modul de producere a evenimentului respectiv, un examen clinic care conținea descrierea anatomică a eventualelor leziuni, tratamentul primit, precum și anunțarea serviciului de urgență 112 în caz de traumatisme mai importante. Era asigurat dreptul persoanelor private de libertate de a solicita efectuarea unei expertize medico-legale, în acest caz fiind necesară formularea unei cereri către conducerea penitenciarului. **Din analiza cazurilor înregistrate s-a constatat faptul că nu erau completate toate rubricile și de asemenea lipsea, în unele cazuri, semnătura și parafa medicului (în special în situațiile în care înregistrările erau făcute de către asistenții medicali).**

Până la data efectuării vizitei a fost identificat un deținut care, din relatările conducerii penitenciarului și ale personalului medical, avusese o tentativă de suicid prin spânzurare, chiar în ziua anterioară efectuării vizitei. Din discuțiile purtate cu acesta a rezultat faptul că motivul acestei acțiuni a fost nerecunoașterea de către conducerea penitenciarului a orientării sexuale și a drepturilor care decurg din aceasta. La data vizitei, deținutul se afla într-o cameră de deținere cu alte persoane, deși o atitudine prudentă ar fi impus prezentarea acestuia unui serviciu de psihiatrie, conducerea penitenciarului precizând faptul că acesta fusese evaluat psihologic. Ca urmare, echipa de vizitare consideră necesar ca persoanele care se autoagresionează (mai ales cu existența unui risc vital) să fie examinate de urgență și de către un medic psihiatru.

Din informațiile primite de la personalul penitenciarului a reieșit că deținutul era la a doua executare a unei pedepse privative de libertate, având multiple abateri disciplinare (distrugerii de

obiecte, nerespectarea regulilor de ordine interioară, autoagresiuni). Acesta fusese inclus în Strategia de reducere a comportamentelor agresive, fiind atent monitorizat la nivelul Penitenciarului Botoșani. De asemenea, deținutul era inclus în demersul privind managementul de caz a persoanelor cu probleme de sănătate mintală, având în vedere criteriile legate de potențialul reactiv (incidente autolitice și heteroagresive) și elementele de diagnostic psihiatric (tulburare mixtă de personalitate și tratament specific). Atât în cursul executării pedepsei anterioare, cât și în prezent, deținutul s-a aflat în atenția psihologilor, fiind consiliat psihologic și monitorizat la nivelul secției de detenție în scopul prevenirii/reducerii riscului de reiterare a conduitelor dezadaptative, precum și menținerii unui nivel adaptativ optim.

Din discuțiile cu personalul penitenciarului a mai rezultat faptul că, în unele situații de autoagresiune, se aplicau sancțiuni disciplinare, pe baza unei analize multidisciplinare, având în vedere contextul în care s-a produs respectivul eveniment. Ca urmare, echipa de vizitare consideră necesară respectarea Normelor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a recomandărilor făcute de delegația CPT la ultima vizită în România cu privire la neaplicarea sancțiunilor disciplinare pentru actele de autoagresiune.

În ceea ce privește cazurile de refuz de hrană, era înregistrat un număr de 30 de consemnări referitoare la persoane private de libertate care au recurs la această formă de protest în anul 2021. Perioada refuzului era cuprinsă între 1 și 3 zile. Toate cazurile declarate erau dirijate spre camera de refuz de hrană, care se afla în cadrul infirmeriei. **Examinând acest registru s-a constatat că în unele situații lipsea în continuare semnătura și parafa cadrelor medicale care asigurau monitorizarea clinică a acestor persoane. De asemenea, existau situații în care era dificil de apreciat data și ora ieșirii din această formă de protest, informațiile referitoare la evoluția acestor cazuri regăsindu-se în continuare cuprinse în alte registre, lipsind un mod unitar de evidențiere a tuturor acestor informații cu urmărirea dificilă a evoluției fiecărui caz. Ca urmare, echipa de vizitare consideră necesară completarea tuturor rubricilor din registrele medicale cu semnarea și parafarea tuturor indicațiilor medicale sau în toate cazurile când aceasta se impune.**

Existau 2 registre de consultații: unul în care erau consemnate consultațiile realizate de către medicul penitenciarului, în care erau înregistrate 3730 de cazuri și al doilea conținea un număr de 5020 de înregistrări realizate de asistentele medicale în anul 2021 și în care cuprinsă întreaga activitate a acestora – consultații, tratamente, monitorizări etc. Din punct de vedere al patologiei întâlnite, aceasta era foarte variată predominând afecțiunile respiratorii, hipertensiunea arterială, diabetul zaharat, diverse hepatite, tulburări neuropsihice. Era înregistrat și un număr de 3 cazuri de sifilis în tratament. **Din analiza acestor registre s-a constatat faptul că în unele cazuri lipseau date despre identitatea persoanei care asigura asistența medicală. Având în vedere acest aspect, echipa de vizitare consideră necesar să se efectueze demersuri pentru completarea tuturor rubricilor din registrele medicale cu semnarea și parafarea indicațiilor medicale în toate cazurile când aceasta se impune.**

În privința medicației aceasta era consemnată în registrul de tratamente. Distribuirea medicamentelor se realiza prin intermediul punctului farmaceutic, pe baza recomandărilor

medicale, dar exista și posibilitatea pentru persoanele private de libertate de a primi prin sectorul vizite medicamente sub formă de comprimate, sau prin achiziționarea acestora de către personalul penitenciarului, cu respectarea indicațiilor medicale. Verificând administrarea tratamentului pe criterii, precum prezența unei boli psihice, la data vizitei în toate cele 5 secții de deținere erau 61 de persoane care primeau medicație psihotropă, fiind repartizate astfel : 5 persoane pe secția 1, 15 persoane pe secția 2, 16 persoane pe secția 3, 17 persoane pe secția 4 și o persoană pe secția 5. În ceea ce privește diabetul zaharat un număr de 27 de persoane aveau acest diagnostic, din care 7 deținuți făceau tratament cu insulină. Din discuțiile purtate atât la nivelul infirmeriei, cât și a camerelor de deținere, persoanele private de libertate erau în general mulțumite de modul de acordare a tratamentelor.

Au existat și 3 cazuri de persoane private de libertate sancționate disciplinar cu izolarea pentru o perioadă cuprinsă între 2 și 3 zile. Propunerile cu această sancțiune erau mai întâi evaluate din punct de vedere medical, iar în situațiile în care se aprecia că nu sunt întrunite toate condițiile, se realiza o înlocuire a sancțiunii.

Referitor la pandemia de COVID-19, din relatările conducerii penitenciarului a rezultat că au existat 11 cazuri de infecție cu virus Sars-CoV2 confirmate din rândul persoanelor private de libertate, din care 7 în anul 2020 și 4 în anul 2021. Toate acestea au fost trimise la Penitenciarul-Spital Jilava pentru tratament, neînregistrându-se cazuri severe de infecție. În rândul personalului au fost 55 de persoane infectate, în anii 2020-2021, din care: 36 în 2020 și 19 în anul 2021. Mai mulți angajați au fost internați în spital, însă nici în cazul acestora nu au fost înregistrate situații de gravitate mare. În ceea ce privește vaccinarea anticovid, un procent de circa 70% din deținuți fuseseră deja vaccinați, precum și un procent de circa 30% din personalul instituției. **Având în vedere provocările pe care actualul context pandemic le ridică, membrii echipei de vizitare consideră necesar să se continue informarea și conștientizarea persoanelor private de libertate, precum și a personalului angajat, cu privire la prevenirea răspândirii SARS-CoV-2 și la beneficiile imunizării împotriva acestei infecții.**

Au fost respectate măsurile dispuse atât prin Decizia Directorului General al Administrației Naționale a Penitenciarelor, cât și a Directorului unității și care au fost materializate prin planuri înregistrate și implementate de către personalul unității special desemnat. Dintre aceste demersuri amintim următoarele: triajul epidemiologic al deținuților, vizitatorilor și cadrelor unității, asigurarea echipamentelor individuale de protecție, dezinfecția spațiilor din sectorul administrativ și cel de deținere, a autospecialelor de transport, a autosanitarei; informarea prin mijloace legale (circuit închis, portal A.N.P. și format electronic) a cadrelor și a deținuților cu privire la respectarea măsurilor igienico-sanitare, a simptomatologiei COVID-19, a obligativității informării medicului curant asupra oricărei simptomatologii care ar ridica suspiciunea infecției cu COVID-19, asigurarea spațiilor de carantină, monitorizare medicală, izolare respiratorie. A fost acordată în continuare o atenție deosebită deținuților nou depuși, deținuților cu afecțiuni cronice, în special cu afecțiuni respiratorii și cu imunitate scăzută, deținuților vârstnici sau a celor considerați persoane vulnerabile: foștii consumatori de droguri, cei cu afecțiuni psihiatrice sau persoanele cu dizabilități.

Referitor la alimentația asigurată persoanelor private de libertate, aceasta era preparată în cadrul bucătăriei penitenciarului de către persoanele private de libertate selecționate la muncă la blocul alimentar, sub îndrumarea unui bucătar și a unui agent supraveghetor, fiind servită în camere. Din documentele puse la dispoziție de conducerea penitenciarului rezulta că aceasta era adecvată din punct de vedere nutrițional și suficientă calitativ. A fost furnizată o copie după meniul pe o perioadă de 10 zile din analiza căruia a rezultat că acesta era diferențiat astfel: în funcție de vârstă (6 persoane primeau un meniu pentru minori/tineri); munca prestată: ușoară – 97 de persoane, grea – 14 persoane; starea de sănătate - persoane cu diabet zaharat – 25 de cazuri, distrofici – 6 persoane, precum și după preferința personală – 1 vegetarian sau religie - 2 persoane de religie musulmană. Existau în total 220 de persoane care primeau un meniu de regim.

Spre exemplificare, în ziua efectuării vizitei meniul cuprindea: la micul dejun - ceai, biscuiți, margarină, brânză, marmeladă; la prânz - borș moldovenesc și paste făinoase cu carne și sos; la cină - mâncare de cartofi. Membrii echipei de vizitare au procedat la degustarea alimentelor servite la masa de prânz și au constatat că pastele erau necorespunzătoare din punct de vedere organoleptic, fapt explicat de conducerea penitenciarului prin perioada prelungită de fierbere a acestora, astfel că s-a produs schimbarea formei, texturii și gustului pastelor.

De asemenea, din interviurile cu persoanele private de libertate a rezultat că **o parte din ele erau nemulțumite atât de cantitatea, cât și de calitatea hranei primite**. Având în vedere acest aspect, **membrii echipei de vizitare consideră necesar să se ia măsurile necesare pentru asigurarea în permanență a unei hrane corespunzătoare**.

Referitor la activitatea sectorului reintegrare socială, Penitenciarul Botoșani avea angajați 5 psihologi, 6 asistenți sociali (dintre care 2 în concediu de creștere copil), 3 ofițeri educatori, 1 agent monitor sportiv, 2 agenți tehnici și 2 agenți educatori.

În cadrul fiecărei secții de deținere, în cluburile și cabinetele destinate desfășurării activităților socio-educative erau afișate orarele lunare cu activitățile și programele desfășurate de către specialiști.

Conform informațiilor personalului Penitenciarului Botoșani, oferta de activități și programe era reactualizată anual, în funcție de nevoile persoanelor custodiate. În perioada ianuarie-iunie 2021 fuseseră incluși în diverse activități de reintegrare socială 832 deținuți, unii participând la mai multe activități aferente domeniilor educație și asistență psihosocială. Conform aplicației informatice, fuseseră înregistrate 4148 de participări la activități și programe cum ar fi: activități de grup religioase sau liturgice desfășurate de preotul ortodox angajat, adaptare pentru viața instituționalizată, manifestări artistice, concursuri tematice, creație literară, cursuri școlare, educație civică, activități psihologice, consiliere psihologică, participare la stagii de practică, consiliere socială pe diverse teme (restabilirea/medierea relațiilor de familie, dezvoltarea abilităților parentale și sociale, dezvoltarea capacității decizionale în situații de risc), pregătire pentru liberare.

Referitor la activitatea școlară, în anul școlar 2020-2021 au fost înscrise 31 de persoane private de libertate, pe fondul transferurilor numărul crescând la 36. Anul școlar a fost finalizat în

iunie 2021 cu un număr de 32 de persoane care au absolvit clasele I-IX, toate aflându-se în custodia Penitenciarului Botoșani la finalizarea cursurilor de instruire școlară.

Menținerea legăturii cu familia era asigurată prin intermediul Sectorului de acordare a drepturilor la pachet, vizită și corespondență, precum și prin aparatele telefonice instalate pe holul secțiilor de deținere. Totodată, se purta corespondență cu familia, în format clasic și în format on-line. În cadrul sectorului vizită exista un spațiu special delimitat și amenajat pentru copii.

În cadrul Sectorului de acordare a drepturilor la pachet, vizită și corespondență și-a desfășurat activitatea un număr de 16 agenți, în două schimburi, în intervalul orar 07,00-19,00, zilnic, de luni până duminică.

Începând cu data de 18.05.2020, vizitele s-au acordat cu respectarea prevederilor art. 6, lit. a) și f) din Legea nr. 55/2020 privind unele măsuri pentru prevenirea efectelor pandemiei de Covid-19, astfel:

- acordarea vizitei cu dispozitiv de separare, indiferent de regimul de executare sau categoria din care fac parte persoanele private de libertate (măsură menținută și la data efectuării vizitei), cu posibilitatea acordării dreptului la vizită fără dispozitiv de separare, începând cu data de 17.06.2021, ca urmare a Planului de măsuri întocmit la nivelul Penitenciarului Botoșani în conformitate cu Decizia Directorului General al Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 685/02.06.2021;
- acordarea dreptului la comunicări on-line, indiferent de situația disciplinară a persoanei private de libertate și periodicitatea legăturii cu familia (măsură menținută și la data efectuării vizitei).

Din informațiile furnizate de către personalul Penitenciarului Botoșani a reieșit că, în cursul lunii ianuarie 2021, au fost acordate un număr de 866 vizite (377 cu dispozitiv de separare, 453 on-line, 2 vizite intime și 34 vizite persoane cu atribuții oficiale), numărul acestora înregistrând o creștere constantă, astfel că în luna iunie 2021 au fost acordate 1002 vizite (454 cu dispozitiv de separare, 12 vizite fără dispozitiv de separare, 6 vizite între deținuți, 78 comunicări on-line, 7 vizite intime și 45 vizite persoane cu atribuții oficiale).

Referitor la respectarea dreptului la informare a persoanelor private de libertate, membrii echipei de vizitare au constatat că existau telefoane și câte un punct de informare funcțional (infochișc) pe fiecare etaj al sectorului de deținere. Totodată, toate camerele erau dotate cu televizoare achiziționate de penitenciar și exista o rețea tv cu circuit închis prin intermediul căreia se difuzau periodic, printre altele, și informări cu privire la regulile sanitare care trebuiau respectate pentru evitarea infectării cu noul coronavirus.

În cadrul interviurilor desfășurate cu persoanele private de libertate nu au existat relatări ale deținuților cu privire la abuzuri săvârșite de personalul penitenciarului sau situații de tratamente crude, inumane sau degradante la care să fi fost supuse persoanele private de libertate.

Majoritatea deținuților și-au exprimat nemulțumirea privind supraaglomerarea din camere, condițiile de detenție necorespunzătoare și starea curților de plimbare. Astfel, unii dintre respondenți s-au arătat nemulțumiți de paturile cu trei nivele din camere, de prezența insectelor dăunătoare, precum și de curțile de plimbare, care nu pot fi folosite și pe timp ploios deoarece acoperișurile sunt înguste și degradate.

Unii dintre deținuți erau nemulțumiți de condițiile de servit masa, în camerele de detenție existând doar câte o măsuță cu 2 scaune încastrate în pardoseală, aspect care îi obliga să ia masa în picioare, în pat sau pe rând, câte 2 persoane la masă. De asemenea, deținuții mai reclamau lipsa spațiilor de depozitare și lipsa frigiderelor, o mare parte din alimentele primite la pachet sau cumpărate deteriorându-se.

3. Recomandări.

Având în vedere cele de mai sus, în temeiul art. 43 alin. (1) din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, Avocatul Poporului:

RECOMANDĂ

a) Conducerii Administrației Naționale a Penitenciarelor să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. Gestionarea supraaglomerării în cadrul Penitenciarului Botoșani, în condițiile în care la momentul vizitei supraaglomerarea era evidentă în unele secții de deținere (peste 150%), astfel încât să fie evitate eventualele probleme grave care ar putea fi generate în domeniul tratamentului, sănătății, securității și reabilitării;

2. Angajarea pe posturile vacante a personalului medical, psihosocial și din sectorul operativ necesar desfășurării activităților din Penitenciarul Botoșani, având în vedere că la data efectuării vizitei în statul de funcții au fost identificate posturi vacante, cele mai numeroase înregistrându-se la sectorul siguranța deținerii și regim penitenciar, la domeniul medical, la Serviciul Educație și la Biroul Asistență Psihosocială.

b) Conducerii Penitenciarului Botoșani, județul Botoșani să întreprindă măsurile legale care se impun pentru:

1. Finalizarea reabilitării tuturor camerelor și grupurilor sanitare, astfel încât acestea să asigure condițiile de cazare corespunzătoare, conform normelor legale referitoare la condițiile de cazare a persoanelor private de libertate.

2. Îmbunătățirea condițiilor de cazare prin dotarea tuturor camerelor cu mobilierul necesar pentru servirea mesei, păstrarea bunurilor și obiectelor personale (mobilier și frigider), prin înlocuirea saltelelor uzate, prin asigurarea iluminatului corespunzător, prin igienizarea băilor și a camerelor de deținere, precum și prin efectuarea operațiunilor de dezinsecție cu o frecvență mai mare și verificarea eficienței substanțelor folosite.

3. Eliminarea celui de-al treilea nivel de paturi din camerele de detenție, având în vedere că acest fapt influența negativ starea de igienă din camere, precum și starea psihică a persoanelor private de libertate.

4. Asigurarea igienei în camerele de deținere și în grupurile sanitare, prin distribuirea corespunzătoare a articolelor necesare pentru curățenie și igienă individuală și colectivă, precum și prin consilierea persoanelor private de libertate cu privire la obligația conținută la art. 81, litera d) din Legea nr. 254/2013 care prevede că deținuții au obligația ”să respecte regulile de igienă individuală și colectivă în camera de deținere și în alte spații comune.”

5. Asigurarea în permanență a unei hrane corespunzătoare, având în vedere că o parte dintre persoanele private de libertate erau nemulțumite atât de cantitatea, cât și de calitatea hranei primite, iar la data efectuării vizitei felul doi din meniu era necorespunzător din punct de vedere organoleptic.

6. Amenajarea și dotarea curților de plimbare, astfel încât să se asigure în mod corespunzător dreptul la plimbare zilnică al tuturor persoanelor private de libertate din Penitenciarul Botoșani, chiar și în condiții meteo nefavorabile (acoperirea, betonarea și dotarea lor cu mobilier, grup sanitar și sursă de apă potabilă).

7. Limitarea supraglomerării din camerele din cadrul infirmeriei, precum și dotarea acestora cu mobilierul necesar (mese, scaune, rafturi, frigidere etc.) și corespunzător (saltele noi), conform dispozițiilor legale în domeniu.

8. Reevaluarea și examinarea de urgență de către un medic psihiatru a persoanelor care se autoagresionează.

9. Aplicarea Normelor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a recomandărilor făcute de delegația CPT la ultima vizită în România cu privire la neaplicarea sancțiunilor disciplinare pentru actele de autoagresiune.

10. Completarea tuturor rubricilor din registrele medicale cu semnarea și parafarea tuturor indicațiilor medicale sau în toate cazurile când aceasta se impune.

11. Continuarea și eventual extinderea sistemului de telemedicină având în vedere atât situația epidemiologică cât și faptul că acesta este un sistem modern care contribuie la eficientizarea acordării de servicii medicale.

12. Instruirea adecvată a personalului nou angajat, cât și a formării continue a personalului existent, pentru a dezvolta competențe necesare în desfășurarea activităților specifice mediului carceral și îmbunătățirea calității activității din unitate (dezamorsarea situațiilor posibil violente, utilizarea măsurilor de control, aplicarea unor proceduri interne etc.).

13. Utilizarea, în privința abaterilor disciplinare ușoare, în măsura posibilă, a prevenirii conflictelor, a medierii sau a oricăror alte mecanisme alternative de soluționare a litigiilor pentru a preveni încălcările disciplinare sau pentru a soluționa conflictele, astfel cum se recomandă în Regulile Mandela (Regula nr. 38).

14. Dotarea camerelor unde sunt cazați tineri și arestați preventiv cu mape cu documente referitoare la regulile interne, prezentarea procedurilor interne în mod repetat în cadrul programelor educative.

15. Analizarea posibilității de amenajare a unor săli de sport în cadrul penitenciarului.

16. Continuarea informării și conștientizării persoanelor private de libertate și a personalului angajat, cu privire la prevenirea răspândirii SARS-CoV-2, precum și la beneficiile imunizării împotriva acestei infecții.

Bacău, 21.09.2021

